

'Anthony Kok, 'dichter' bij De stijl', Stadsschouwburg/ Kultureel Centrum t/m 7 februari, openingstijden maandag t/m zaterdag van 11.00 tot 18.00 uur en van 19.00 tot 21.30 uur en op zondagen van 12.00 tot 17.00.

(Van een medewerker)

Anthony Kok (1882-1969) vestigde zich in 1908 als spoorweg-beambte in Tilburg. In deze functie ontmoette Kok na het uitbreken van de eerste wereldoorlog Theo van Doesburg, die samen met o.a. de uit Drachten afkomstige dichter/schoenmaker Evert Rinsema op de Regte Heide tussen Alphen en Riel gelegerd was.

Toen Van Doesburg in Tilburg op het station aankwam, besloot hij daar meteen te informeren naar het culturele leven in de stad. De dienstdoende beambte riep uit: „Och, maar daarvoor moet u bij Kok zijn!” Dit was het begin van een vriendschap tussen Van Doesburg en Kok tot de eerste in 1931 overleed. Tevens is deze ontmoeting voor Kok het begin geweest van zijn contact met een aantal beeldende kunstenaars van internationaal formaat.

Het kunsthistorisch belang van Kok is gelegen in zijn relatie met vooral Van Doesburg en het daaruit voortvloeiende tijdschrift De Stijl (1917-1927/1931). Kok is niet alleen de enige schrijver die het eerste manifest van De Stijl in 1918 ondertekende, maar hij heeft zich ook bemoeid met de oprichting van het blad. Tot 1916 had hij een zeer intensief contact met Van Doesburg. Daarna brachten ze nog regelmatig de vakanties samen door.

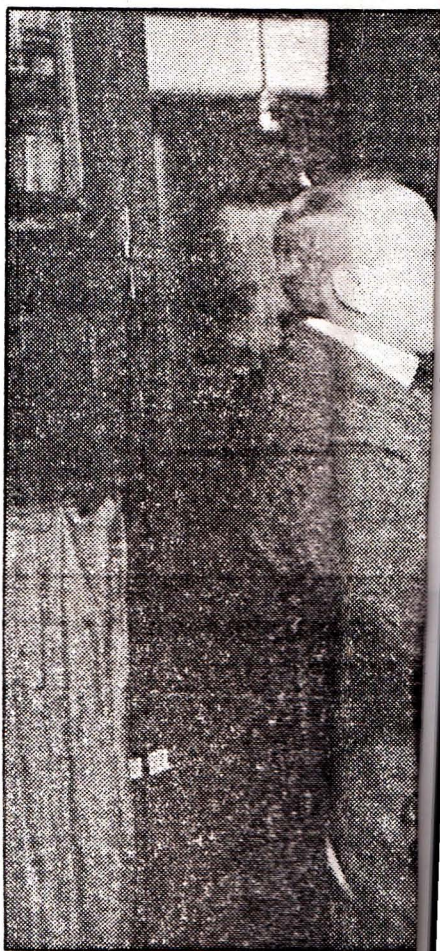
In een van de laatste nummers van De Stijl schrijft Van Doesburg: „Het is thans 10 jaar geleden dat ik een reeds sedert 1914 met mijn vriend Anthony Kok tijdens de mobilisatie gevormd plan ten uitvoer bracht en een orgaan stichtte, dat de eenzijdige strekking had een nieuwe kunstuitdrukking te propageren en uit innerlijke overtuiging te verdedigen. Dit tijdschrift noemde ik De Stijl.”

Dit alles en nog veel meer staat te lezen in het boekje dat Sjef van Kempen en Rolf Janssen ter gelegenheid van de honderdste geboortedag van Anthony Kok publiceerden. Dit boekje zal binnenkort in gewijzigde vorm en met aanvullende bijdragen van Aloys van de Berk en Marco Entrop bij Uitgeverij Reflex verschijnen onder de titel die ook aan de tentoonstelling werd gegeven. Zowel boek als tentoonstelling geven eindelijk meer duidelijkheid over de rol van deze teruggetrokken man in een van de belangrijkste kunstbewegingen van Nederland in deze eeuw.

De expositie bestaat uit drie onderdelen. In de expositiehal

Expositie over exo

Antho grote

• Anthony Kok op zijn kamer aan de Enschtotsestraat in Tilburg

beneden worden tien van de ruim veertig schilderijen die Kees Verwey van Anthony Kok in het begin van de jaren vijftig maakte getoond. Verder is daar documentatiemateriaal bij elkaar gebracht om de relatie Van Doesburg-Kok te illustreren. Door middel van foto's, brieven, tekeningen en manuscripten wordt veel duidelijk gemaakt over De Stijl en haar medewerkers. In een brief van Kok van 19-10-1919 waarin het gaat over een meningsverschil tussen Van Doesburg enerzijds en Van 't Hoof en Beekman anderzijds, staat in een notedop Koks opvat-

entrieke Tilburger

Anthony Kok speelde rol in De Stijl

Anthony Kok
schrijft de draak
Tilburg.

ting over kunst: '(...) dat, naar mij gebleken is, dat door Van 't Hoof en Beekman in Stijl kwesties de politieke idee wordt te pas gebracht, dient er uitgemaakt te worden of het maandblad „De Stijl” er is in de eerste plaats om beeldende kunst of in de eerste plaats voor politiek.’ Bescheiden staat daar dan tussen haakjes achter: „Mijn persoonlijk gevoelen is dat De Stijl in de eerste plaats een blad voor beeldende kunst is, want met het essentieel van kunst heeft m.i. communisme, roomsch-katholicisme enz. niets te maken.’

We zien ook in de vitrine een kaart door Kok ondertekend met „Oom” waarop hij schreef „Da-da-tje” en niet meer maar ook niets minder dan dat. De brief

van Nelly van Doesburg (7-3-1931) waarin ze Kok op de hoogte stelt van de dood van Theo van Doesburg, is te zien, naast een dichtbundel van Piet

Kok en een gedicht in handschrift van Kok, „Kindje” getiteld, dat aan Annie is opgedragen.

Bibliofiel

Het tweede deel van de tentoonstelling bestaat uit fotopanelen, collages en de literatuur die er in de loop der jaren over Kok verschenen is. Overigens is er pas na de dood van Kok iets van hem gebundeld, en dat in enkele bibliofiele uitgaafjes. Van zijn bijna 10.000 aforismen zijn er

hoegenaamd geen gepubliceerd. Tijdens de radio-uitzending van Spektakel over Kok die Wil Tromp en J. Dautzenberg maakten voor de KRO, waren enkele aforismen te horen. Het aardigste uit die keuze vond ik: „Wie een vriend links laat liggen, zal er rechts geen vinden.”

Vanavond (12 januari 23.00 uur) komt Tromp in Spektakel op de opening van de herdenkingsexpositie over Anthony Kok terug. Naast de inleiding van K. Schippers kan men dan ook luisteren naar Chaim Levano die op de opening poëzie voordroeg van o.a. Kok, Schwitters en Van Doesburg.

De ruimte bij de garderobe is helemaal gebruikt voor foto's; de meeste met de kop van Kok erop. Tussen al die foto's hangt plots een uitvergroting van een kunstrecensie van Kok uit De Nieuwe Tilburgsche Courant van 20-2-1918. Waarom ligt dat niet bij de documentatie?

Bij het lezen echter ziet men een steeds duidelijker beeld van Kok verschijnen. De recensie begint zo: „Ik was er alleen als bezoeker. Het is altijd pijnlijk op een tentoonstelling van kunstwerken als enige belangstellende – geruime tijd, gedurende het schoonst van den dag – aanwezig te zijn.”

Een excentriek in Tilburg die in degelijk ingerichte kamers woont, met veel bruin en zware tafelkleden maar ook moderne schilderijen van Mondriaan en Van Doesburg aan de muur. Ze hebben er hem vast om uitgelachen maar dat moet ie best gevonden hebben. Hij werd alleen boos als medebewoners dachten hem er op te moeten wijzen dat het tijd was om naar zijn werk te gaan als hij piano zat te spelen. Zouden de organisatoren dit kranteknipseel als een foto geïnterpreteerd hebben? Het moet haast wel. Het was te subtiel om er naar te vragen.